

Синтаксис. Складне речення

Просте речення

Ускладнене речення

Складне речення

Просте чи складне?

Чи то настане нічка темна, чи то веселий день шумить.

Складне речення —

речення, яке має дві (чи більше) **різні** граматичні основи (підмети й присудки).

Частини складного речення можуть поєднуватися лише за допомогою інтонації (**безсполучникове**) та за допомогою інтонації і сполучників або сполучних слів (**складносурядне і складнопідрядне**).

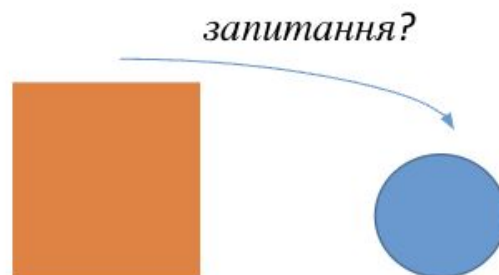
Яка різниця між сурядним і підрядним зв'язком?

сурядний зв'язок

стояв і дивився

підрядний зв'язок

читав книжку

Складне речення

Безсполучникове

Сполучникове: складнопідрядне, складносурядне

З різними видами зв'язку

Добери приклад до кожного типу:

1. Защебетав соловейко — пішла луна гаєм.
2. Настане час — і піде все в архів.
3. Нехай ще раз послухаю, як те море грає.
4. Там повен двір любистку, цвітуть жоржини, і вишні стоять до холодів.

Складносурядне речення

Складносурядним називається складне речення, частини якого синтаксично рівноправні й поєднані між собою інтонацією та сполучниками сурядності.

Верби сплакували листям, і золоті сльози гнало за водою.

Основними засобами, якими частини поєднуються у складносурядне речення, є

1. зв'язок за змістом;
2. сполучники сурядності;
3. інтонація.

Сполучники	Смислові відношення між частинами ССР	Значення	Приклад
Єднальні	єднальні і приєднувальні	перелік; одночасність або послідовність дій	і (й), та (= і), та й, і...і, ні...ні, ані... ані, також, не тільки...а й, як...так і
Протиставні і	протиставні і зіставні	зміст другої частини зіставляється із змістом першої або протиставляється їй як несумісний, контрастний	а, але, та (= але), зате, проте, однак (одначе), так
Розділові	розділові	передають події, що чергуються або виключають одна одну	або, чи, або ... або, чи ... чи, то ... то, чи то... чи то, не то ... не то, хоч ... хоч

Щоб легко відрізнити складносурядне речення від складнопідрядного, вивчи сурядні сполучники!

Основні: і, й, та, а, але, проте, зате, однак, чи, або.

Якщо в реченні є два присудки, поєднані сурядним сполучником, треба перевірити, чи вони стосуються **різних** підметів!

Так, різних — речення складносурядне.

Ні, одного — речення просте, ускладнене однорідними присудками.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В ССР

Є кома	між частинами речення, пов'язаними сполучниками сурядності (єднальний, протиставний, розділовий)	Світ — театр, і ми всі в ньому актори.
НЕМАЄ коми перед єднальним / розділовим сполучником	<ol style="list-style-type: none"> 1. є спільний член речення (найчастіше обставина) або вставне слово / частка, що стосується обох частин 2. мають спільне підрядне або спільне головне речення 3. дві частини однотипні: питальні, окличні, односкладні безособові або називні 	<p>Навкруги мене колоситься пшениця і мак червоніє. Лише гул од копит степом котився та хліба шелестіли.</p> <p>Дітям здавалось, що вже вечір і що зараз прийде мама.</p> <p>Було затишно і пахло вогкістю.</p>

Підкресліть граматичні основи, визначте типи наведених речень за будовою.

- 1) Життя не дає людині проблем, які вона не може розв'язати.
- 2) Шабля ранить тіло, а слово — душу.
- 3) Хто часто обіцяє, той рідко слова дотримує.
- 4) Від меча рана загоїться, а від лихого слова вона цього не зробить ніколи.
- 5) Розум правдою просвітлюється, серце зігрівається любов'ю.
- 6) Чого серце не помітить, того й око не побачить.

КРАПКА З КОМОЮ	речення далекі за змістом або насичені розділовими знаками	Все зраділо, стрічаючи день; і день зрадів, розцвітаючи, ясний, теплий, погожий.
ТИРЕ	1.різка зміна подій (є слова мить, секунда, хвилина) 2.у другій частині — наслідок	Ще мить — і вистава розпочнеться. Весна розпочнеться — і все зазеленіє.

СКЛАДНОСУРЯДНЕ речення утвориться, якщо додати... 😬 Типове завдання ЗНО! 👍

<https://youtu.be/DIH4lgNjDsA>

Доповніть подані фрагменти речень так, щоб утворити складносурядні речення.

- 1)** Нарешті прийшла весна (і прилетіли птахи; і звеселила усе довкола).
- 2)** Мені подобається навчатися (і співати; і я хочу вступити до університету).
- 3)** Час летить (і життя минає; залишаються спогади).
- 4)** Ми спускалися з гори (але йти було важко; насолоджуючись краєвидами).
- 5)** Треба вчитися спілкуватися (й виступати публічно; і успіх прийде неодмінно).
- 6)** Не бійся помилок (вони навчають; і ти здобудеш досвід).

Доповніть подані фрагменти речень так, щоб утворилися складносурядні речення.

- 1) Свято наближається
- 2) Мрії здійснюються
- 3) Любов реальна в цьому світі
- 4) Книжки несуть мудрість
- 5) Я довго не міг йому пробачити
- 6) Ріка ніби розтанула в тумані
- 7) Люблю музику

Підкресліть граматичні основи, поясніть розділові знаки в реченнях.

- 1) Зрідка пробіжить сполоханий заєць і трісне суха гілка.
- 2) Уночі місто затихає й можна почути шум прибою.
- 3) Лиш інколи проїде автомобіль чи заговорить запізнілий перехожий.
- 4) Над лісом висить місяць-молодик і сяють зорі.
- 5) Мабуть, за цю хвилину я згадала усі свої гріхи і хотілося повернути час назад.
- 6) Мама дуже поспішала прийти додому першою — і я випередив її.
- 7) Ще один крок — і щастя в наших руках.

Спишіть речення. Поставте розділові знаки.

1. А здавалосьь один тільки крок і обнімуться стомлені долі.
2. Я ще можу та серце більше не лічитиме днів розлуки.
3. Багато людей на світі а ти у мене один.
4. А в мене й досі при згадці про маленького білявого хлопчика та його стареньку бабцю пробігають по тілу мурашки й стає страшно-страшно.
5. Раннього весняного ранку кішку було посаджено в сумку й через мить на подвір'ї залишилася лише синя хмаринка від двигуна мотоцикла.
6. І тріснув лід і стрепенулось серце і зупинилась у мовчанні мить.
7. Береза плаче тихими слізьми а ми ті сльози навесні збираєм.

1. Складносурядним є речення

А Латаття ніжилось в озерах, хитали ряску карасі.

Б На вечірньому небі потьмяніли й щезли сріблясті зірки.

В Національна своєрідність зближує нації, а не роз'єднує їх.

Г Усе іде, але не все минає над берегами вічної ріки.

Д Хто своє носить, той чужого не просить.

2. Складносурядним є речення

А Старенька жінка вносила соломки і, вся залита сьйвом золотим, чогось палила у печі іконки, поцілувавши кожну перед тим.

Б Дорога зіп'ялася на невисокий перевал і круто збігла вниз по вапнистому білому схилу.

В То наближаючись, то віддаляючись, але не стихаючи зовсім, гуркотіло й гуркотіло два трактори в полі.

Г Холодні зірки мерехтіли в темному небі, і нескінченний Чумацький Шлях простягся у вічність.

Д Народилося літо з дощів і холодних снігів, наполохано сіло в садочку під вишнею.

3. Протиставний смисловий зв'язок мають частини складносурядного речення

А Запрягайте коні в шори, коні воронії, та й поїдем доганяти літа молодії.

Б Темне небо лежало, і хмара ходила навкісна, та шуміли тополі

В Була я щаслива, та терном поросла моя дорога до того щастя.

Г Ялинка затремтіла від низу до вершечка, та декілька глиць упало на сніг.

Д Лиш коники в стерні сюрчали та марево хилилось до землі.

4. Одночасність подій виражають частини складносурядного речення

А Багряне сонце сутінню лісною у просвіт хмар показує кіно і десь на пні під сивою сосною ведмеді забивають доміно.

Б Раптом заблискотів заколихав вогнями весь правий берег і стало видно скіфські могили над Дніпром і лівобережні піски.

В Біла стежка в далечі губилась а мені у безтурботні дні назавжди навіки полюбилися ніжні і замріяні пісні.

Г Одна хвилина темного горя й умить усміхнулося направо усміхнулося наліво й золоте поле махнуло крилами аж до країв синього неба.

Д Ще лише хвилина-друга й гарячі коні порівнюються з маврійським дубом.

5. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Вітру на морі не було ... вибрати

А коли ми повернулися з екскурсії

Б хоча за прогнозом й обіцяли.

В які очікуваного декілька днів сонця.

Г проте клекотав сильний прибій.

Д штиль радував матерів з дітьми.

**6. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Сонце заходило ..
вибрати**

А розкидаючи рожеві плями по піску.

Б і тепло разом із собою забирало.

В і надворі починало вже темніти.

Г ніби пірнало в безкрає море.

Д і накладало ніжні сліди на берег.

**7. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Зривалися в небо
ластівки ... вибрати**

А коли вибігав у двір старий кіт.

Б ховалися комахи в невидимі щілини.

В і різко тараном падали вниз.

Г та вимальовували в ньому арфу.

Д і розбивали небо блискавки.

**8. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення У гаю співають
солов'ї ... вибрати**

А коли весна приходить справжня.

Б дарма що холоди і злива.

В і піснею сповіщають про весну.

Г а в грудях калатає.

Д і заливаються, і мріють.

9. Кому треба поставити перед виділеним сполучником у реченні

- А** Удосвіта знов загули на морозі сосни і закричали півні на горищах.
- Б** Тут кажуть уночі горять вогні болотні чи світяться корчі зотлілі до трухи.
- В** Зрідка тут пробіжить заєць або спиниться на кручі вовк.
- Г** В одну мить розсунувся простір і стали ближчими зорі.
- Д** На сизих луках скошено траву і літо буйне в береги ввійшло.

10. Кому треба поставити перед виділеним сполучником у реченні

- А** Ну хто не грав його і хто не слухав?
- Б** Десь коні ржуть і глухо грають сурми.
- В** У полі сонце і в селі все залито гарячим сяйвом.
- Г** Без Слова немає обнови і часу мертвіє відлік.
- Д** Уже червоніють помідори і ходить осінь по траві.

11. Кому треба поставити перед виділеним сполучником у реченні

- А** На небі з хмар творилися темні хащі лісів і в їхньому русі й розвої вчувалася хода весни.
- Б** Тільки синиці посвистують та інколи прошелестить угорі невидима гайвороняча згряя.
- В** А сьогодні над Харковом зупинилися табуни південних хмар і йде справжній тропічний дощ.
- Г** Увечері вся долина й гори блищать вогнями і разом з димом із землі здіймається вгору й пісня.
- Д** Від лісу тягло свіжим настоєм живиці та долітали лункі удари сокири.

12. Кому треба поставити перед виділеним сполучником у реченні

- А** Знову яблуні цвітуть і лунає знайомий мотив.
- Б** Уночі спадали хмари куряви і затихав Путивль.
- В** Знов зустріча земля годину літню і дерево пахучо зацвіта.
- Г** Під стріху вигнався соняшник і кручені паничі по ньому в'ються.
- Д** Де-не-де біля вирв сивіє безводний полин або кущиться пахучий чебрець.

13. Кому НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

- А** Тільки коники сюрчать та перепел іноді підпадьомкує.
- Б** І наперед не треба ворожити і за минулим плакати не варт.
- В** Над Дніпром клубочиться задуха і пахне степом сизий деревій.
- Г** Пливе над світом осінь як медуза і мокре листя падає на брук.
- Д** Нове століття вже на видноколі і час новітню створює красу.

14. Кому НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

- А** Хай наше слово не вмирає і наша правда хай живе!
- Б** І журиться вікнами наша хатина і шепче задумливий сад.
- В** Лиш храм збудуй а люди в нього прийдуть.
- Г** Танула сиза мла й у первісній величі сходило сонце.
- Д** Гроза пройшла і грім ударив десь збоку.

15. Кому НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

А Козацький вітер вишмагає душу і я у ніжність ледве добреду.

Б Лиш гул від копит степом котився та хліб шелестіли.

В А вже весна і знову серця щем і знов надія мертва оживає.

Г А літо йде полями і гаями і вітер віє і цвіте блакить.

Д Реве Дніпро й лани широкополі медами пахнуть колосом шумлять.

16. Кому НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

А Не сплять лиш цвіркуни і фонтан та кліпа очима-зорями небо.

Б Чи то мені здається чи то справді свист тихшає?

В Під вечір стихли голоси й засяяли в небесах зорі.

Г А гуси знов ґелґочуть на озерах і пахнуть медом плавні навесні.

Д Або розумне казати або зовсім мовчати.

17. Тире треба поставити між частинами складносурядного речення

А Тепло було й вишні цвіли рясно.

Б Заснули доли і полонина в тиші спить.

В Ураз труснуло всю світобудову і тиша впала на свічадо плес.

Г Ясно ще осіннє сонце сяє та холодом осіннім вже в повітрі потягає.

Д Чи то мій сон чи просто чорна магія чола.

18. Тире треба поставити між частинами складносурядного речення

А Микола направив струни повів смичком і жалібна пісня розляглася по хаті.

Б На яру стояло чималеньке село і посеред села біліла невеличка нова церква.

В Проходять покоління по землі та кожне творчий слід свій залишає.

Г Зустрілись двоє пізно по зимі та вже на скронях паморозь зимова.

Д Чи біля тебе душу відморожу чи біля тебе полум'ям згорю.

19. Тире НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

А Чимось зарадиш людині і на душі легко весь день.

Б Чужих два слова в пісні буде і пісня вся тоді чужа!

В Озвався постріл над рікою і на коня схиливсь козак.

Г Закінчилася злива і хмари розійшлися.

Д Квітує жито і ячмінь колос викидає.

20. Тире НЕ ТРЕБА ставити між частинами складносурядного речення

А Пройшла гроза і ніч промчала.

Б Глянуть не встигнеш і вік промайне.

В Зросли заводи і міста і відступили хащі.

Г Дунув вітер понад степом і сліду не стало.

Д Минуло чимало років і крила поважчали.

21. Прочитайте речення.

Чи осінь (1) чи зима (2) чи в зелені діброва (3) весни вітає дні (4) чи літо славить птах, - усе мені шумить хода твоя шовкова (5) а стан твій молодий цвіте в моїх очах.

Кому треба поставити замість усіх цифр, ОКРІМ

А 1 Б 2 В 3 Г 4 Д 5

22. Правильно поставлено розділові знаки в реченні

А Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже крута і непокірна, ти випросталася для волі.

Б Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки та вже, крута і непокірна, ти випросталася для волі.

В Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна, ти виросталася для волі.

Г Ти, ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна, ти випросталася для волі.

Д Ти ще виболюєшся болем, ти ще роздерта на шматки, та вже, крута і непокірна ти випросталася для волі.

23. Правильно поставлено розділові знаки в реченні

А Безконечні стежки скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

Б Безконечні стежки, скриті інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

В Безконечні стежки, скриті, інтимні наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

Г Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

Д Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

24. Крапку з комою треба поставити між частинами складносурядного речення

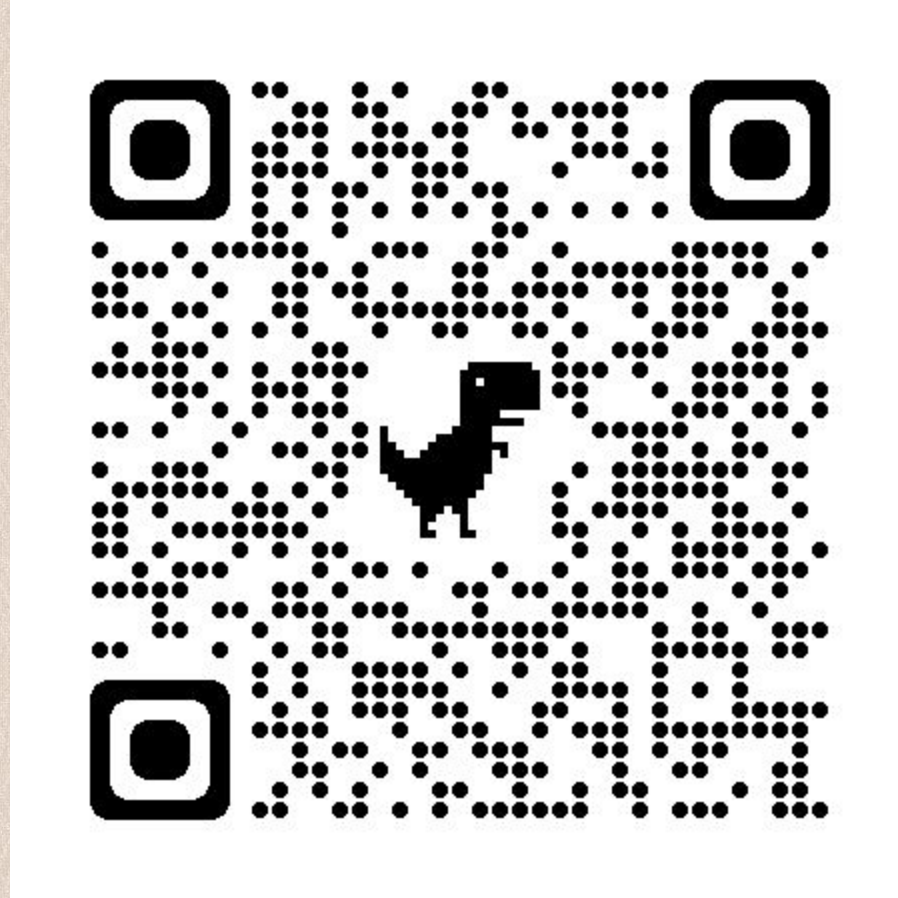
А Чумацький віз тихо рипить піді мною а в синім небі Чумацький Шлях показує дорогу.

Б Кам'яні баби стояли на курганах і сліпо дивились у далечінь та ще високо в небі шугали орли шукаючи нової поживи.

В То по полю б я хотів чорним вихором летіти то мавок серед лісів я б ловив на зойк трембіти.

Г Дерево стояло ще голе однак на вітах його вже починалося пташине життя.

Д Шаблю вибито з рук але із серця не вибито дух волі й жадання краси!

https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-skladnosurjadne_rechennja/

Складне речення. Складносурядне

<https://www.classtime.com/questions/question-sets/87d60b86-2fa4-4fe2-afda-1e6b3d2f3af4>

Синтаксис.
Складнопідрядне речення

Яке речення є складнопідрядним?

Ось три ознаки, які має кожне складнопідрядне речення:

1. Наявність двох або більше граматичних основ (головну та залежну (підрядну)):
Мені ця книга сподобалася, **бо** автор знається на описі почуттів (**книга сподобалася; автор знається**).
2. Наявність сполучника або сполучного слова між двома частинами складного речення:
Мені ця книга сподобалася, **бо** автор знається на описі почуттів.
3. Одна з частин речення залежить від іншої, до неї можна поставити питання:
Мені ця книга сподобалася, (**чому?**) бо автор знається на описі почуттів

Визначити, яка частина речення (1-а, 2-а чи 3-я) є ПІДРЯДНОЮ.

.Якщо силами зберемось, ми спроможні зрушить гори.

.Не можна любити народів других, коли ти не любиш України.

.Ми дієм залежно від того, яке у нас небо душі.

.Коли народ втрачає пам'ять, все починається з нуля.

.А на тому місці, де стояла тінь, іскрило сонце широкою плямою.

.Про те, щоб пускатись в дорогу у таку пітьму, не було й гадки.

.У тому лісі, куди ми полюбляли ходити, сьогодні було напрочуд тихо.

Засоби зв'язку в СПР

Сполучники підрядності	Сполучні слова
службова частина мови, членом речення не буває	займенник або прислівник — самостійні частини мови, є членами речення
бо, якщо, що, тому що, як тільки	хто, що, який, чий, котрий, як, коли, де
Мені завжди здавалось, що у Греції навіть статуї теплі.	Музика — журкіт води, що струменить у фонтанах.

У якому реченні слово «що» є підметом?

1. Ми любимо музику палку, що ніжно серце тисне.
2. Історія народів учить, що та держава велична...

що = який = займенник = підмет

Ми любимо музику палку, що ніжно серце тисне.

Історія народів учить, що та держава велична...

що ≠ який = сполучник = не є членом речення

Визначити речення, у яких «що» є сполучником:

.Я дізнався, **що** мені подарують завтра.

.Я знаю, **що** ви скажете.

.Я знаю, **що** ви скажете правду.

.Я дізнався, **що** завтра нас запрошено в гості.

.Хлопчик пригадав, **що** написано у вправі.

.Хлопчик сповістив, **що** приїде у суботу.

Види складнопідрядних речень

з'ясувальні

обставинні

означальні

*за смислами та запитаннями = другорядним членам речення

Види СПР	Запитання	Сполучні засоби	Особливості	Приклади
Означальне	Який, яка, яке, які?	Що, щоб, де, коли, ніби, який...	<ul style="list-style-type: none"> •ставимо запитання до підрядної частини від іменника; •часто є вказівні займенники (такий); •сполучний засіб можна замінити на «який» 	Я добре пам'ятаю сторінку, де в книжці написано це правило.
З'ясувальне	Хто, що, кого, чого?	Що, щоб, де, коли, ніби, який...	<ul style="list-style-type: none"> •ставимо запитання від дієслова; •«що» НЕ можна замінити на «який» 	Я можу навіть серед ночі пригадати, кому присвячено «Кавказ».

Підступні СПР

Означальне чи з'ясувальне?

- . Я побачив пташку, що сиділа на гілці дерева.
- . Я відчував, що за мною хтось спостерігає.

підрядне означальне

що = який = займенник = підмет

Ми любимо музику палку, **що** ніжно серце тисне.

Історія народів учить, що та держава велична...

що =/= який = сполучник = не є членом речення

підрядне з'ясувальне

Види СПР ОБСТАВИННІ	Запитання	Сполучні засоби	Особливості	Приклади
Місця	Де, куди, звідки?	Де, куди, звідки	Запитання від дієслова; є прислівники місця (туди, там).	Я хочу перенестися туди, де можна просто відпочити.
Часу	Коли, доки?	Коли, поки, як, відтоді як	Є слово, яке вказує на конкретний час (день, хвилина).	Коли настане вересень, ми будемо вже студентами.
Умови	За якої умови?	Якщо, якби, коли	Без вказівки на конкретний час, « коли » заміняємо на « якщо ».	Коли я чую «воли», одразу згадую твір Панаса Мирного.
Причини	Чому?	Бо, тому що, оскільки	Те, що вже сталося / є причина	Я добре виконав тести, тому що спершу читав правила.
Мети	Навіщо?	Щоб, аби	Те, що ми хочемо, щоб сталося.	Він перепитав, щоб записати.
Допусту	Незважаючи на що?	Хоч, дарма що, незважаючи на те що	Щось нам заважало, але ми це все одно зробили; в головній частині може бути «але».	Дарма що вона була втомлена, але таки виконала домашнє завдання.
Наслідку	(і що ж?)	Так що	Маркер — сполучник!	Я був уважним на занятті, так що легко виконав тести.
Порівняльне	Як?	Як, ніби, наче	Щось із чимось порівнюємо .	Він почувався так, наче щойно писав ЗНО.
Способу дії, міри й ступеня	Яким способом? Наскільки?	Що, аж, як, скільки	Тут може бути « так, що » (кома всередині!!!).	Вона виконала стільки тестів, що вже й не злічити.

Підступні СПР

Наслідку чи способу дії?

.Він усе зробив так, що потрібно було переробляти.

.Він усе зробив, так що міг відпочити.

***усе залежить від коми**

Підступні СПР

Часу чи умови?

.Коли я прокинулася, була ще ніч.

.Коли я думаю про море, мені завжди стає тепліше.

Підступні СПР

Часу чи умови?

є слово, яке позначає певний час

.Коли я прокинулася, була ще **ніч**.

.Коли я думаю про море, мені завжди стає тепліше.
не прив'язане до часу, **коли = якщо**

Підступні СПР

Місця, з'ясувальне чи означальне?

.Вона не могла згадати, де залишила ключі.

.Вона любила повертатися в місто, де пройшло її дитинство.

.Вона хотіла швидше дістатися туди, де її чекали друзі.

Підступні СПР

Місця, з'ясувальне чи означальне?

з'ясувальне, питання від дієслова

.Вона не могла **згадати**, де залишила ключі.

означальне, питання від іменника

.Вона любила повертатися в **місто**, де пройшло її дитинство.

місця, питання від прислівника

.Вона хотіла швидше дістатися **туди**, де її чекали друзі.

Порівняльне чи з'ясувальне?

- . Хлопець запитав, як дістатися до вокзалу.
- . Хлопець поглянув на собаку, як дивиться мати на дитя.

Порівняльне чи з'ясувальне?

1. Хлопець запитав, як дістатися до вокзалу. з'ясувальне
- . Хлопець поглянув на собаку, як дивиться мати на дитя. порівняльне, є порівняння

Лайфгак

Як не помилитися, коли визначаєш вид підрядної частини:

- 1) **закрити підрядну частину** разом зі сполучним засобом (рукою, зошитом);
- 2) **прочитати** головну частину (уявити, наче хтось почав речення, але не закінчив);
- 3) поставити логічне **запитання** (перепитати продовження).

Спробуй: Ніколи не знаєш, де тобі знадобляться набуті знання.

Лайфгак

Як не помилитися, коли визначаєш вид підрядної частини:

- 1) **закрити підрядну частину** разом зі сполучним засобом (рукою, зошитом);
- 2) **прочитати** головну частину (уявити, наче хтось почав речення, але не закінчив);
- 3) поставити логічне **запитання** (перепитати продовження).

Спробуй: Ніколи не знаєш, де тобі знадобляться набуті знання.

*а якщо дивитися спочатку на сполучник, можна сплутати з підрядним місця

Я пам'ятаю той день, **(який день?)** коли розпочалося моє навчання в університеті.

Я не знаю, **(чого саме?)** коли зможу приїхати до батьків.

Старенька померла, **(коли?)** коли настала весна.

Місто, **(яке саме?)** де він народився, славилось своїми талантами.

Хіба тобі не розповідали, **(що?)** де він народився?

Ганна поїхала туди, **(куди?)** де тепер живуть її батьки.

Коли Антон гостював у Чубаїв, він познайомився з Роксоланою.

Коли не маєш друзів, то мусиш усі проблеми розв'язувати самотійно.

Йому здавалося, **(що?)** нібито він уже десь зустрічався з цією людиною.

Після роботи він ішов додому з гордо піднятою головою, **(подібно до чого?)** нібито переможець Олімпійських ігор повертався зі змагань.

А тобі ж казали, **(що?)** щоб ти не чіплявся до Оленки!

Батьки насварили Тараса, **(навіщо?)** щоб він не чіплявся до Оленки.

Ти дуже мене образив, **так що (=тож, тому)** більше так ніколи не роби!

Він виконав завдання так, **(як?)** що вчитель дуже зрадив.

ВИДИ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ: оновлене відео до ЗНО-2021 🔥

<https://youtu.be/Lnz98YfFhIM>

Доповніть подані фрагменти так, щоб утворилися складнопідрядні речення.

- 1) Свято наближається
- 2) Мрії здійснюються
- 3) Любов реальна в цьому світі
- 4) Книжки несуть мудрість
- 5) Я довго не міг йому пробачити
- 6) Ріка ніби розтанула в тумані

ПІДРЯДНІ ЗВ'ЯЗКИ: нове завдання на відповідності на ЗНО-2021

<https://youtu.be/IA1HesTV9CM>

Поставте питання від головної частини до підрядної. З'ясуйте й надпишіть типи підрядних частин.

1) У цей час краще було кудись подітись, бо процес прибирання бабу дуже нервував.

2) Не може не блудити нога твоя, коли блудить серце.

3) І чомусь прийшло до пам'яті, як мій предок в давнину сам на сам ходив на мамонтів і дубчак для лука гнув.

4) І чекаю, і не знаю, яка ж то правда в твоїх очах.

5) Я буду на світі, допоки незнане світло в обличчі твоєму світить.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В СПР

У 99% — кома!

Коли я складу ЗНО, я відчую полегшення.

Коли я складу ЗНО, до якого я так старанно готуюся, я відчую полегшення.

День іспиту, до якого я так старанно готуюся, колись таки настане.

***коли підрядне всередині головного,
ставимо коми з обох боків!**

Нюанс

у сполучниках **тому що, через те що, для того щоб, незважаючи на те що, замість того щоб** кому можна ставити по-різному:

- 1) Надворі стало темно через те, що небо заволокло хмарою.
- 2) Надворі стало темно, через те що небо заволокло хмарою.

Кому НЕ ставимо, коли

1) підрядна частина складається з одного слова;

Щось тобі переказували, та не знаю **що**.

2) підрядна частина починається з частки не/ні;

Якби ти знав **не** коли телефонували, а що переказували.

3) підрядні однорідні частини поєднані одиничним єднальним або розділовим сполучником.

Спитайте, коли відбудеться концерт і скільки коштує квиток.

Інші розділові знаки (рідко) можна не запам'ятовувати

;	між значними за обсягом або віддаленими за змістом частинами	Я люблю їхати на поле тоді, як ниви зеленіють та хвилюються зеленими хвилями; коли обважнілі колоси черкаються об голову, об вуха; коли ниви поцяцьковані синіми волошками та червоними маківками.
–	для інтонаційного та смислового виділення, протиставлення	Коли їм сумно — хай вони сумують.
:	у головній частині є слово, що вимагає роз'яснення	Лисичка подала у суд таку бомагу: що бачила вона, як попелястий Віл на панській винниці пив, як мошенник, брагу, їв сіно, і овес, і сіль.

Відокремленою обставиною можна замінити підрядне речення... 😱 Як робити такі завдання?

https://youtu.be/4IA-ZWY_LdE

Відокремленим означенням можна замінити підрядну частину... 😬 Типове (і заплутане) завдання ЗНО!

<https://youtu.be/M2R967bQwQo>

Спишіть речення. Поставте розділові знаки й визначте вид кожної підрядної частини.

1. Коли рвались нитки від болю і легені душила спека долітали з краю магнолій найдорожчі у світі треки.
2. Стрілянина якою прорвало враз береги шматувала повітря.
3. Коли людині є що сказати вона вилле з глибини власної душі все те що має на папір або полотно.
4. Усе що гарне у природі все що чесне у народі розцвітає в ці деньки.
5. Допоки кожне плем'я було окремо всякий хто дужчий або нахабніший міг збиткуватися з нього.
6. Я з друзями прийшов у ті місця де ще стоять глибокі озерця що як дівчата заглядають в очі.

1. Виділене слово є сполучником у реченні

- А Щасливий, **хто** сни має милі.
- Б Скільки голів, **стільки** й умів.
- В Виспіває та щебече, **поки** місяць зійде.
- Г Немає такого дерева, **щоб** на нього птиці не сідали.
- Д Нещасна нація, **котра** не вміє цінувати свої таланти.

2. Виділене слово є сполучником у реченні

- А **Хоча** була північ, спати не хотілося.
- Б **Де** кров текла козацька, трава зеленіє.
- В **Куди** серце летить, туди й око глядить.
- Г **Де** є страждання, там нема краси.
- Д **Звідки** ласка, звідти й казка.

3. Виділене слово є сполучником у реченні

- А Та не злічить віків, **що** встигли вже пройти.
- Б Добре тому ковалеві, **що** на обидві руки кує.
- В Не писав я до тебе в останні два дні через те, **що** був у дорозі.
- Г О, як потрібно вміти дорожити безцінним спадком, **що** дали віки.
- Д Беруть на кпини молоді міста прапращурів, **що** вийшли з неоліту.

4. Сполучне слово приєднує підрядну частину до головної в реченні

- А** Не знав, що любов може розтопити найчерствіше серце.
- Б** Минуле було прожите для того, щоб ствердити майбутнє.
- В** А наше діло - все це прополоти, аби хоч крихту істини знайти.
- Г** Доки людина не втратила здатності червоніти, вона ще людина.
- Д** Якщо вибирати між красою і правдою, я вибираю красу.

5. Сполучне слово приєднує підрядну частину до головної в реченні

- А** Коли в похід виходила батава, її піснями плакала Полтава.
- Б** Як не буде птахів, то й людське серце стане черствим.
- В** Якби мені, мамо, намисто, то пішла б я завтра у місто.
- Г** Я воскрес, щоб із вами жити під шаленством весняних злив.
- Д** Твій дух не став приниженим і плоским, хоч слала доля чорні килими.

6. Сполучне слово приєднує підрядну частину до головної в реченні

- А** Ця подорож неждана, як грім на сніжній рівнині.
- Б** А може, то така правда, як на вербі груші.
- В** Темрява прозора, як буває перед сходом місяця.
- Г** Як нема чого їсти, то й святий збунтує.
- Д** Розкажи мені, зоре, як правильно жити.

7. Складне речення з підрядним означальним утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Стали спускатися в темний яр ... вибрати

А коли почало сходити золоте сонце.

Б хоч нас умовляли цього не робити.

В що давно обріс цікавими легендами.

Г щоб сховатися від пекучого сонця.

Д аби до вечора повернутися додому.

8. Складнопідрядним з означальною частиною є речення

А І де в світі тая сила, щоб в бігу його спинила.

Б Море так бадьоро хлюпає, що аж слухати любо.

В Так літував Іван у полонині, аж доки вона не спустіла.

Г Благословен, чий труд прекрасний життя здіймає із руїн.

Д Де літо маки стеле килимами, дитя в городі ходить коло мами.

9. Складнопідрядним з означальною частиною є речення

А Якби оті проміння золоті у струни чарами якими обернути, я б з них зробила золотую арфу.

Б Смереки так тісно збилися, що важко було проходити між їхніми шершавими пнями.

В А там, де сонце торкнулося вершечків дерев, листя спалахнуло вогнем і стало прозорим.

Г Ми знали велике озеро, де щороку гуси восени спинялися й жили тижнів зо два, а то й більше.

Д Вночі, коли вся природа спить, поринувши у темряву й знемогу, лише людина вміє освітити свою домівку і свою дорогу.

10. Складне речення з підрядним з'ясувальним утвориться, якщо серед варіантів продовження речення *Мабуть, почну писати ...* вибрати

А коли настане слухна мить.

Б якщо наполягатимуть друзі.

В як велить чисте сумління.

Г про що мовчить більшість.

Д хоча на творчість немає часу.

11. Складнопідрядним зі з'ясувальною частиною є речення

А Література, яка мала Тичину й Довженка, не має права здрібніти.

Б Спинюсь я і довго буду слухать, як бродить серпень по землі моїй.

В І як за сонцем повертає сонях, так довго вслід чомусь дивились ми.

Г Хоча на історії дід і не знався, та все ж з ним цікаво було побалакати.

Д Мирон бережно підступав до станції, де вже потяга не було.

12. Складнопідрядним зі з'ясувальною частиною є речення

А Дуже любив професор, коли перед Зеленими святами дівчата приходили в плавні зілля збирати та квіти для вінків.

Б На лисицю найвигідніше полювати взимку, коли земля натягне на себе білу-білу та пухку-пухку ковдру.

В Мій перший вірш написаний в окопі, на тій сипкій од вибухів стіні, коли згубило зорі в гороскопі моє дитинство, вбите на війні.

Г Повітря було настільки прозоре, що з табору видно було чорне пожарище на південному схилі.

Д Ці місця стали дорогими для них уже тому, що тут ходили їхні хлопці, тут заліковували свої рани, звідси писали дівчатам листи.

13. Складне речення з підрядним обставинним способу дії утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Так вийшло ... вибрати

А оскільки клей наносили нерівномірно.

Б хоч ніхто и не сподівався на перемогу.

В бо створене власними руками дороге.

Г що аж земля навколо здригається.

Д як кожний з нас і планував.

14. Складнопідрядним з підрядною частиною способу дії є речення

А Як парость виноградної лози, плекайте мову.

Б Моєму серцю снишся ти, як морю сняться урагани.

В Розливається кров і по жилах тече, ніби пахне вона лободою.

Г На рідні землі сіячі вертають, щоб сіяти святе своє зерно.

Д Зроби так, щоб серце моє солов'їне забуло очей тих блакить.

15. Складнопідрядним з підрядною частиною способу дії є речення

А Малі дерева схожі на дорослих, як діти на своїх батьків.

Б Серед великої тиші чулося тільки, як шелестіли листочки.

В Умій жити так, щоб у тебе з другом була єдність духу, ідеалів.

Г Я лиш інструмент, у якому плачуть сни мого народу.

Д Люблю, коли хвилі юрбою шумують, ламаючи лід.

16. Складне речення з підрядним обставинним міри і ступеня утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Ударив грім ... вибрати

А коли сонце заховалося за хмару.

Б хоча негоди прогноз не обіцяв. в так що птахи вмить розлетілися.

Г що аж шибки затряслися в домі.

Д якого ой як чекали в таку посуху.

17. Складнопідрядним з підрядною частиною міри і ступеня є речення

- А** Стара верба від старості зомліла, забула, що сказав їй водяник.
- Б** За все, що взяв від пирога життя, платити доведеться по рахунку.
- В** Лани зеленого збіжжя, що саме красувалося в той час, дрімали тихої ночі.
- Г** Цвіте липа так буйно й розкішно, що все місто плаває в задумливому мареві.
- Д** Ти ніяк не можеш зрозуміти, що без науки неможливий розвиток суспільства.

18. Складнопідрядним з підрядною частиною міри і ступеня є речення

- А** Я знову згадав ті хвилини, що душу п'янили мою.
- Б** Міста ми бачили, де котиться з узбіч хвилястий виноград.
- В** Настав час, коли вечірній сутінок швидко западає в нічний.
- Г** І чим глибше за пагорби поринало сонце, тим нижчою ставала заграва.
- Д** Поки геній стоїть, витираючи сльози, метушлива бездарність отари свої пасе.

19. Складне речення з підрядним обставинним порівняльним утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Сестра розповідала ... вибрати

- А** як хвилюється в шторм море.
- Б** ніби в нашому ставку живе сом.
- В** ніби солов'їха в гаю щебетала.
- Г** як краще готувати великодню паску.
- Д** наче підручники видаватимуть завтра.

20. Складнопідрядним з підрядною порівняльною частиною є речення

А Дівчина, обсипана квітами, іде, немов пливе лебедонька.

Б І вже чув композитор, як народжується пісня.

В Коли в людини є народ, тоді вона уже людина.

Г Вода стояла на луках, скільки бачило око. д Як не знаєш правди до кінця, то й не мудруй.

21. Складнопідрядним з підрядною порівняльною частиною є речення

А Згадайте в поспіху вагона, в невідворотності звикань, як Мадонна у вічі дивиться вікам!

Б Як без раннього світання день не піде на полях, так без першого навчання до наук закритий шлях.

В Очі спостерігали, як подячно зітхає земля, звільнена від бур'янів, глибоко зорана, розпушена.

Г З дороги видно було, як вився в низині кривульками глибокий та каламутний Прут.

Д Ми держалися за руки, підняли догори голови та слухали, як грають у цвіту бджоли.

22. Складне речення з підрядним обставинним місця утвориться, якщо частину де кує зозуля поставити на місці пропуску в реченні

А У гаю, ..., свято весни вповні

Б Чекай мене біля ставу, ...

В У тих місцях пісні, ... , ліризм посилюється.

Г Виглядатиму тебе,

Д Вислів ... є двоскладним реченням.

23. Складнопідрядним з підрядною частиною місця є речення

- А** Біля ставка, де ми прощалися, нам випало зустрітися після довгої розлуки.
- Б** А там, де береза витісняла сосну, усе залите було бенгальським вогнем.
- В** Біля осокорів, де він зустрів свою долю, заgrimів гарматний грім.
- Г** А на тому місці, де стояла тінь, іскрило сонце широкою плямою.
- Д** Ти борися за луг зелений, де колись виглядав свою милу.

24. Складнопідрядним з підрядною частиною місця є речення

- А** Мені на сірому причалі, де стільки злизано слідів, такого море намовчало в своїй одвертості.
- Б** А крило моє травневе повертає до весни, де на третім полустанку прокидається жасмин.
- В** На старому забутому звалі, де одвічно сивів полин, в чистій радості, в білій печалі кораблятами вишні пливли.
- Г** Чи, може, це ввижається мені той несказаний камертон природи, де зорі ясні і де тихі води?
- Д** Я іду туди, де мене чекає вільний степ, тихі задумливі озера і пісні на чумацьких дорогах.

25. Складне речення з підрядним обставинним часу утвориться, якщо частину коли випікають паску поставити на місці пропуску в реченні

- А** Я дуже люблю день,
- Б** Відчуття свята посилюється, ..
- В** Нагадай час, ...
- Г** Речення ... неускладнене.
- Д** Завжди збираємося того вечора, ...

26. Складнопідрядним з підрядною частиною часу є речення

А Добре, коли чоловік з характером, з переконанням і хмелем неспокою.

Б Які б то звуки розітнулись, коли б ви дивних струн торкнулись!

В Нас оточує воркування струмків, коли ми опиняємося в долинці.

Г Яке це щастя, коли стіл довгий і тісно за ним від рідні.

Д Навіщо мені весна, коли твої очі - проліски?

27. Складнопідрядним з підрядною частиною часу є речення

А Як сьогодні пам'ятаю той день в інституті, коли нам, новоспеченим учителям історії, давали призначення.

Б У нас тільки в березні після хуртовини бувають оті несподівано дивовижні дні, коли природа якимсь одним пристрасно-чародійним завершенням поєднує небо й землю.

В А як вечір срібними човнами пропливе між парами в саду, над твоїми чистими думками зіркою щасливою зійду.

Г Осіннє сонце, що надвечір спромоглося продерти хмари, схилялося над обрієм і сіяло своє золотаве насіння у вогку землю.

Д Благословенна будь та вічна мить, коли йому на думку спала така ідея.

28. Складне речення з підрядним обставинним причини утвориться, якщо частину не можу писати віршів поставити на місці пропуску в реченні

А Коли наступає темна ніч ...

Б ... адже Муза від мене далеко.

В ... у яких немає душі й ритму.

Г Якщо немає натхнення ...

Д ... хоч як мене не просить.

29. Складнопідрядним з підрядною частиною причини є речення

А Хоча була ще зима, але в газетах дедалі частіше писали про підготовку до посівної.

Б Коли я смуток свій на струни клала, з'явилась ціла згряя красних мрій.

В Вигострю, виточу зброю іскристу, скільки достане снаги мені й хисту.

Г На морі ставало темно, тому що з берега насувалася важка чорна хмара.

Д Дедалі важче знаходити квіти, мед яких обіцяє бути цілющим.

30. Складнопідрядним з підрядною частиною причини є речення

А Настрілявшись, поверталися ми щасливі, дарма що промахів чимало в нас було

Б Після дощу вода в бухті скаламутніла, бо в неї з острова нанесло намулу

В Настане час, коли на кордонах люди сіятимуть хліб!

Г Та не злічить віків, що встигли вже пройти.

Д Наговорив стільки, що й у шапку не забереш.

31. Складне речення з підрядним обставинним мети утвориться, якщо частину повертаюся додому поставити на місці пропуску в реченні

А Я тільки велике свято ...

Б ... так що готуйте, мамо, вечерю.

В Коли тяжко на душі ...

Г ... аби розвіяти сум і тривогу.

Д ... бо рідна кличе сторона.

32. Складнопідрядним з підрядною частиною мети є речення

А Я Нептуну пів копи грошей в руку суну, аби на морі шторм утих.

Б Якби лелека голосом озвався, то грек, мабуть, не дуже б здивувався.

В Я нічого не вартий, якщо не в спромозі комусь допомогти.

Г Якби я турбувався лиш про себе, вже б онімів давно від самоти.

Д Не стануть святами ніколи будні, хоч як би там не мудрували трутні.

33. Складнопідрядним з підрядною частиною мети є речення

А Досить бути любленим хоч би однією людиною, щоб почувати себе щасливим.

Б Дарма що стояло тихе, сонячне безвітря, листя тріпотіло на деревах уздовж шляху.

В Щовечора, як зіронька сходить, молодая дівчинонька в садочок виходить.

Г Отже, уже не мертвий ліс, бо лебеді принесли на своїх крилах весну й життя!

Д Пам'ять могла б убити нас, коли б людина не мала рятівної властивості забувати.

34. Складне речення з підрядним обставинним умови утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Поспієш на обід ... вибрати

А хоч і часу зовсім мало.

Б адже ще часу доволі багато.

В так що голодним не залишишся.

Г бо час трапези перенесли.

Д коли вдосвіта виїдеш.

35. Складнопідрядним з підрядною частиною умови є речення

А Людина в небезпеці, коли вона бездуховна.

Б Не знаю, коли весна на крилах тепло принесе в наш край.

В Багаття вимальовувало постаті людей, коли вогонь розгорався ясніше.

Г Найбільше люблю пору, коли збирають жнива й співають пісень.

Д Коли мене на фронт ти проводжала, пучок конвалій ти мені дала.

36. Складнопідрядним з підрядною частиною умови є речення

А І коли я по рідній стежинці в отчий дім повертаю здаля, зустрічають мене чорнобривці і сміється батьківська земля.

Б Якщо справді все описане для майбутнього фільму не знадобиться, тоді краще першу частину кінокартини почнемо з пісні.

В Уже зоря золоторога, де полинами зацвіло, кладе на огненні пороги своє сивіюче крило.

Г День був душний, незважаючи на те що краплі вчорашнього рясного дощу іскрилися на траві.

Д Люблю я ті часи, як сонце вже встає і промінь свій прозорий на села, на поля так вільно, ніжно ллє.

37. Складне речення з підрядним обставинним наслідку утвориться, якщо серед варіантів продовження речення Густо ріс очерет вибрати

А що на березі навпроти старого лісу.

Б так що тяжко було крізь нього пробиратися.

В що навесні ще був зовсім рідесенький. що аж не видно було великої річки.

Д дарма що вода від берега давно відступила.

38. Складнопідрядним з підрядною частиною наслідку є речення

А Так гарно тут, що шкода ступати по непорочній сніговій білині.

Б Клянусь боротись до загину так, як боролися батьки.

В Грім розмахнувся - і вдарив так, що здригнулася бджола.

Г Погода стояла сонячна, так що шибки на вікнах миготіли.

Д Мені чогось сумно й боязно так, що аж серце моє мре.

39. Складнопідрядним з підрядною частиною наслідку є речення

А За високою стрункою дзвіницею, що так поривається вгору, десь у білому підхмар'ї зникають лебеді.

Б Ота весняна золота бджілка вкинула в хату щось таке, від чого білі стіни під низькою стелею всміхнулися.

В Край неба на сході помітно світлішає, так що в ньому вже можна розпізнати сіру пелену розірваних вітром хмар.

Г Від маяка в море простягалася піщана коса, яка закінчувалася довгою грядою підводного каміння.

Д У зарості парку вкралося озеро, що було притулком тиші й суму для декількох білих скульптур над водою.

40. Складне речення з підрядним обставинним допустовим утвориться, якщо серед варіантів продовження речення У змаганнях ти обов'язково переможеш вибрати

- А** адже тренуєшся дні і ночі.
- Б** якщо до мети йтимеш упевнено.
- В** коли докладатимеш усіх зусиль.
- Г** так що готуйся до чемпіонату.
- Д** хай як не стараються твої суперники.

41. Складнопідрядним з підрядною допустовою частиною є речення

- А** Щоб перебудувати світ, треба бути сміливим і сильним.
- Б** Тепла ще не було, дарма що минуло декілька днів березня.
- В** Поки мати страву носила, батько став частувати старостів.
- Г** Посідаю саме те місце, яке мені визначила доля, і не прагну кращого.
- Д** Мабуть, тому що село біля річки близько, таке все свіже, зелене та яскраве.

42. Складнопідрядним з підрядною допустовою частиною є речення

- А** Молоді чорняві скрипалі позакидали назад голови так, що на них ледве держалися шапки.
- Б** Хіба на Поділлі може народитися людина, яку б обминула пісенна стихія, щира вдача?
- В** Справжній письменник повинен прагнути до того, щоб читачі глянули на себе його очима.
- Г** Хоча земля ще й не висохла після дощу, проте косарі, поспішаючи впоратися з урожаєм, уже таборилися.
- Д** Як тільки вийдеш за поріг, лишивши рідний клас, немало сонячних доріг тобі розкрилить час.

43. Установіть відповідність. Підрядне речення

- 1 обставинне допустове 2 обставинна умови
3 обставинне місця 4 обставинне міри і ступеня

Приклад

- А** Куди голова задумає, туди ноги понесуть.
Б Що темніша ніч, то яскравіші в ній маяки.
В Коли терпінню приходить край, народ мов буря.
Г Держімося землі, бо земля держить нас.
Д Не бійся правди, хоч вона гірка.

44. Установіть відповідність. Підрядне речення

- 1 означальне 2 з'ясувальне
3 обставинне наслідку 4 обставинне мети

Приклад

- А** Народ, що не знає своєї історії, є народом сліпців.
Б Я сідаю на горбик зігрітий, щоб ключі журавлині зустріти.
В Струни чекають, щоб пальці торкнулись до них.
Г Дарма що сніг хрумкотить під ногами, але весна своє бере.
Д Дощ тут випав менший, так що ледве прибав пил.

45. Установіть відповідність. Підрядне речення

- 1 обставинне часу 2 обставинне причини
3 обставинне умови 4 обставинне міри і ступеня

Приклад

- А** Украй стривожилась земля, коли в похід послали атом.
Б Стояли двоє посеред весни там, де вербичка віття нахилила.
В Чим більший поет, тим глибша його творчість.
Г Як рясно квітує горобина, то добрий буде урожай вівса.
Д Журяться квіти, що на світанні скоро їх укриють сніги, білі сніги.

46. Установіть відповідність. Підрядне речення

- 1 обставинне допустове 2 обставинне мети
3 з'ясувальне 4 означальне

Приклад

- А** У гущині заростей, де повітря стояло непорушно, було душно.
Б Мабуть, солові знають, де весна зимує.
В А де нема любові і страждання, там не живе, не б'ється і життя.
Г Щоб прийшло на землю сподіване щастя, треба великої праці.
Д Я відкриваю світ собі щодня, хоч, може, він стократ уже відкритий.

47. Установіть відповідність. Частина речення

1 Проспівай мені ту пісню, що

2 Було холодно, дарма що ...

3 Не знає спокою, хто

4 Вода в Дніпрі піднялася, так що ..

Підрядне речення

А обставинне допустове

Б обставинне порівняльне

В обставинне наслідку

Г означальне

Д з'ясувальне

48. Установіть відповідність. Частина речення

1 ... працював, хоч і

2 ... прийшла, щоб

3 ... зіщулився, бо

4 ... напишу, якщо ..

Підрядне речення

А обставинне допустове

Б обставинне міри і ступеня

В обставинне мети

Г обставинне причини

Д обставинне умови

49. Відокремленим означенням НЕ МОЖНА замінити підрядну частину в реченні

А Донька завжди вибирає кекси, які густо посипані цукровою пудрою.

Б Перед гостями стояв стіл, який застелили вишитою скатертиною.

В Люблю читати книжки, які створено за реальними подіями.

Г Ми гуляли в садку, що колись посадили наші батьки.

Д Верба - дерево, яке росте переважно біля водойм.

50. Відокремленою обставиною можна замінити підрядну частину в реченні

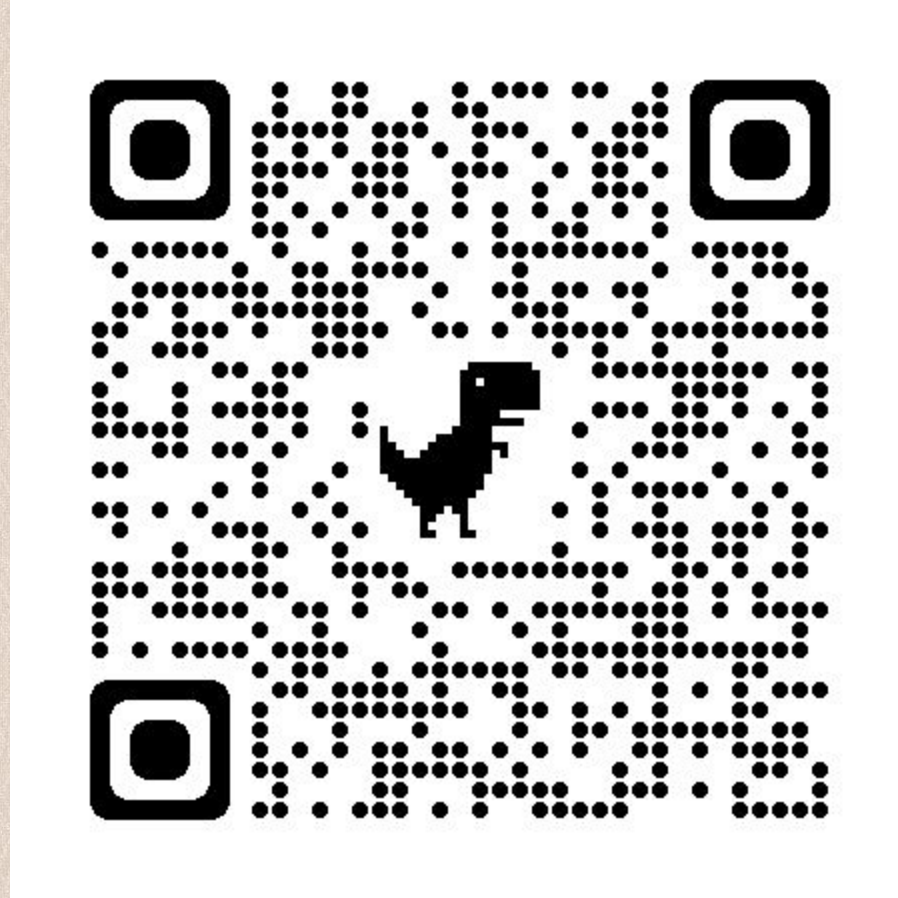
А Якщо хочеш досягнути успіху, постійно працюй над собою.

Б Коли ми повернули за ріг кінотеатру, з неба почав падати сніг.

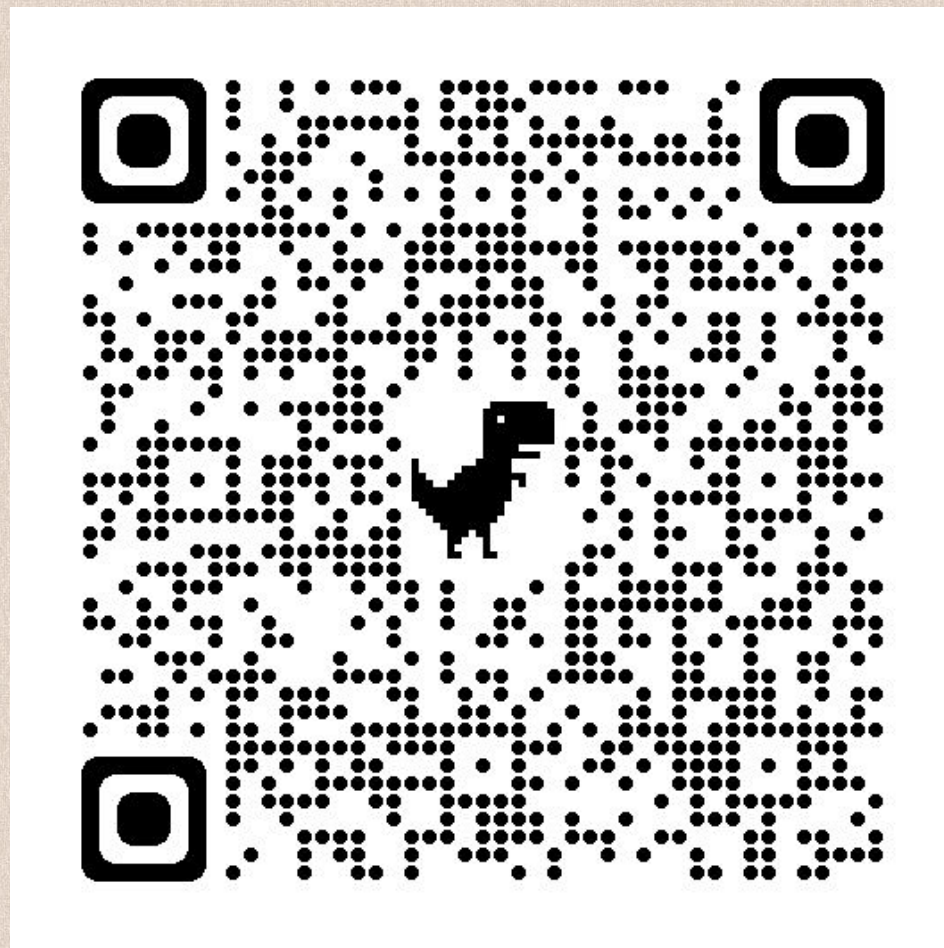
В Куплю діодні лампи, бо вони економніші й довше слугують.

Г Коли прочитаєте новелу, дайте відповідь на дев'яте запитання.

Д Ми часто запізнюємося, бо на дорогах Києва багато заторів.

https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-skladnovidrjadne_rechennja/

Тест-контроль: «Складнопідрядне речення»

<https://www.classtime.com/questions/question-sets/f379b5bb-dae4-4cc8-badd-eb93e70090db>

Синтаксис.

Складне безсполучникове речення

Безсполучникове

— це складне речення, частини якого поєднані лише інтонацією (і розділовими знаками на письмі).

Защебетав соловейко — пішла луна гаєм.

Цвітуть яблуні, пахнуть білі гречки.

Розділовий знак у БСР залежить
від **змістових відношень між частинами**
цього речення.

Кома, крапка з комою

,	одночасність, послідовність	Малі озера блискають незлісно, колише хмара втомлені громи.
;	різний зміст; великий обсяг; інші розділові знаки	Усміх пославши в останнім промінні, згинуло радісне літо; дощик уїдливиий, дощик осінній сіється, наче крізь сито.

Двокрапка й тире

:	[] : [конкретизація, пояснення, доповнення].	Знаю: з попелу сходять квіти. Але, Людвігу, ти мушиш знати: у цього народу є нічим і ніколи не прикрита ахіллесова п'ята.
	[] : [причина].	Говори, говори, моя мила: твоя мова — співучий струмок.
—	[] — [зіставлення чи протиставлення].	Мало прожити життя — треба життя зрозуміть.
	[] — [наслідок, висновок].	На годину спізнишся — за рік не доженеш.
	[] — [швидка зміна подій].	Виглянуло сонце — озеро вмить проясніло.
	[умова, час] — [].	Будеш совісним мером — тебе пам'ятатимуть.

Те відчуття, коли

вивчили розділові знаки в БСР

У якому реченні в другій частині — причина (ставимо двокрапку), а в якому — наслідок (ставимо тире)?

. Я не зміг тебе попередити про запізнення ... розрядився телефон.

. Ми прийшли на виставу пізніше ... найкращі місця вже були зайняті.

Лайфгак

Щоб визначити відношення між частинами складного речення, **підстав сполучник!**

Наприклад:

Я втомився ...(бо)... ми вже годину робимо тести.

З'ясуйте, який смисловий зв'язок існує між частинами безсполучникових складних речень.

- 1** частини речення виражають одночасність подій
- 2** друга частина виражає причину того, про що йдеться в першій
- 3** перша частина виражає умову, за якої можлива дія другої частини
- 4** друга частина доповнює або розкриває зміст першої

А Дзвенить у зорях небо чисте, палає синім льодом шлях.

Б Не навчив батько — не навчить і дядько.

В Далеко на сході стало червоніти небо: сонце сходило.

Г Роса блищить на сонці — чисте срібло.

Д Мені здається: твої очі світять з вишини.

До кожного смислового відношення в безсполучниковому складному реченні, позначеному цифрою, доберіть відповідний приклад, позначений буквою.

1 перше речення вказує на умову, а друге — на наслідок

2 перше речення вказує на причину, а друге — на наслідок

3 друге речення пояснює перше

4 друге речення вказує на причину дії в першому

А Оксані радість: мати одрізала з полотна хустку.

Б Сохне стерня, затихають лани.

В Защебетав соловейко — пішла луна гаєм.

Г Здалось на мить: пливе у небі срібний човен.

Д Була б охота — знайдеться робота.

Установити відповідність між безсполучниковими складними реченнями та схемами-моделями (окремі розділові знаки пропущено).

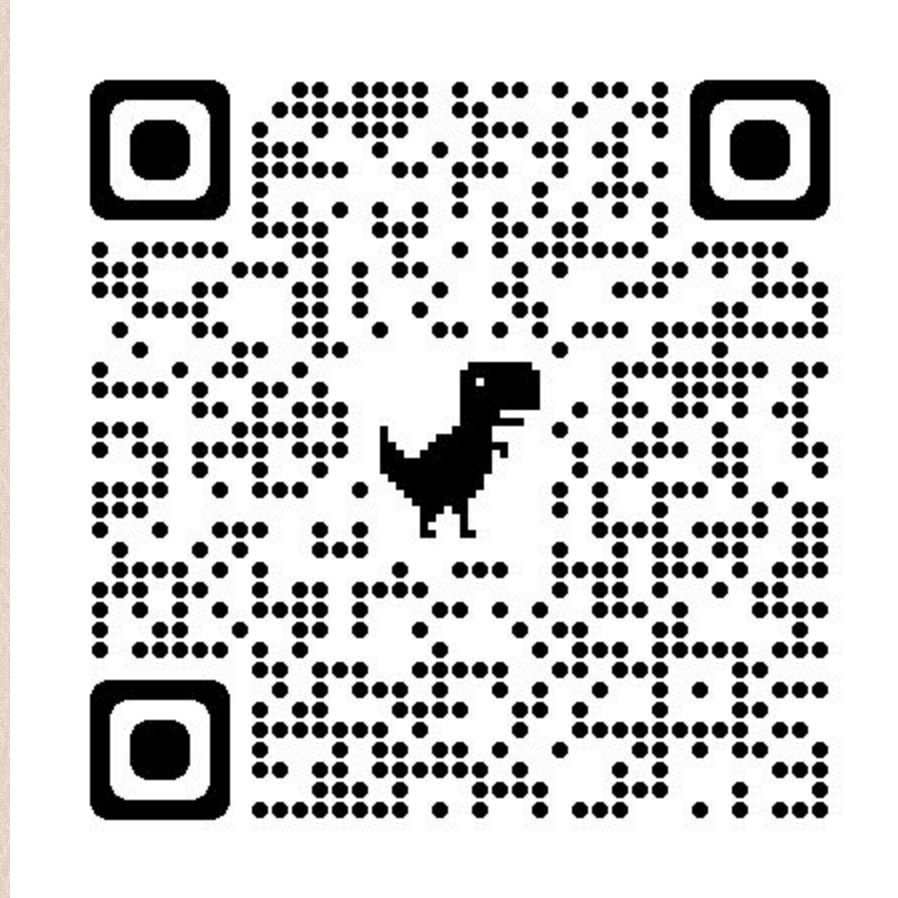
- . Мову зневажили корінь всиха.
- . Буде сонце в зеніті квітнуть буде небо, як цвіт, голубіть.
- . І мріється з маленького дитяти з літами виросте палкий співець.
- . Не полишай хоч ти мене ніколи без тебе, рідне слово, пропаду.

А [умова] — [].

Б []: [причина].

В []: [пояснення].

Г [], []. одночасність

https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-skladne_bezspoluchnykove_rechennja/

Тест-контроль: «**Безсполучникове складне речення**»

<https://www.classime.com/questions/question-sets/6e0c9c21-e152-47ba-a8d8-f8bebf106238>

**Складне речення
з різними видами зв'язку**

Складні речення з різними видами зв'язку складаються з трьох і більше частин, які можуть бути поєднані різними видами зв'язку: сурядним і підрядним, сполучниковим і безсполучниковим.
Такі речення називаються ще складними синтаксичними конструкціями.

Лайфгак

Складне речення з різними видами зв'язку завжди має **принаймні три граматичні основи** (інші типи складних речень у тестах зазвичай мають дві граматичні основи).

Складне речення з різними видами зв'язку

завжди має **три та більше граматичні основи**, при цьому 1-ша й 2-га частини складного речення поєднані по-іншому, ніж 2-га й 3-тя.

Наприклад: 1 і 2 — ССР, 2 і 3 — СПР,

1 і 2 — БСР, 2 і 3 — ССР...

- 1) Довго ще говорили обоє, обмірковуючи прочитане,
- 2) то знову вони замовкали з приводу якоїсь думки,
- 3) що випадково надходила одному чи другому до голови.

Визнач, які види зв'язку поєднані в поданих складних реченнях.

. Мати вірила: земля усе знає, що говорить чи думає чоловік.

. Ми не святі, у нас були гріхи, але боролись ми за правду сміло.

. Усяк розумний по-своєму: один спершу, а другий потім.

. Мати, що якраз готувала сніданок, мимоволі задивилась на ранкове світило: нічого кращого в світі немає за схід сонця!

Це складне речення з різними видами зв'язку?

Заскочений нагло сохатий лось прикипав на галявині, спаралізований жахом, а далі зривався й, ламаючи ноги та обдираючи шкіру, гнав скільки духу у безвість.

Це складне речення з різними видами зв'язку?

Пам'ять наша — глибокий чарівний колодязь, на дні якого затонуло синє небо.

Порада

Виконуючи завдання на визначення типу складного речення, спершу переконайся, що перед тобою справді складне речення. Для цього **визнач граматичну основу** (підмет і присудок).

Приклад:

Ти до мене прийшла не із казки чи сну, і здалося мені, що стрічаю весну.

У цьому реченні перша частина поєднана сурядним зв'язком (сполучник і) зі складнопідрядним (друга й третя частини; сполучник що).

[], і [], (що).

Приклад:

Мати вірила: земля усе знає, що говорить чи думає чоловік.

У цьому реченні між першою та другою частинами наявний безсполучниковий зв'язок, а між другою й третьою - сполучниковий підрядний (сполучне слово що).

[]: [], (що).

Приклад:

Ми не святі, у нас були гріхи, але боролись ми за правду сміло.

У цьому прикладі маємо безсполучниковий зв'язок між першою та другою частинами й сполучниковий сурядний (сполучник але) між другою та третьою.

[], [], але [].

Приклад:

А правду каже приказка стара: тоді є щастя-втіха, коли своя у тебе стріха, а під чужою не шукай добра.

У цьому реченні між першою та другою частинами безсполучниковий зв'язок, між другою та третьою — підрядний (сполучне слово коли), між третьою й четвертою — сурядний (сполучник а).

[]: [], (коли), а [].

Розділові знаки між кожними двома частинами складних синтаксичних конструкцій ставляться так само, як і між будь-якими двома частинами складносурядних, складнопідрядних чи безсполучникових речень.

Чи потрібно ставити кому?

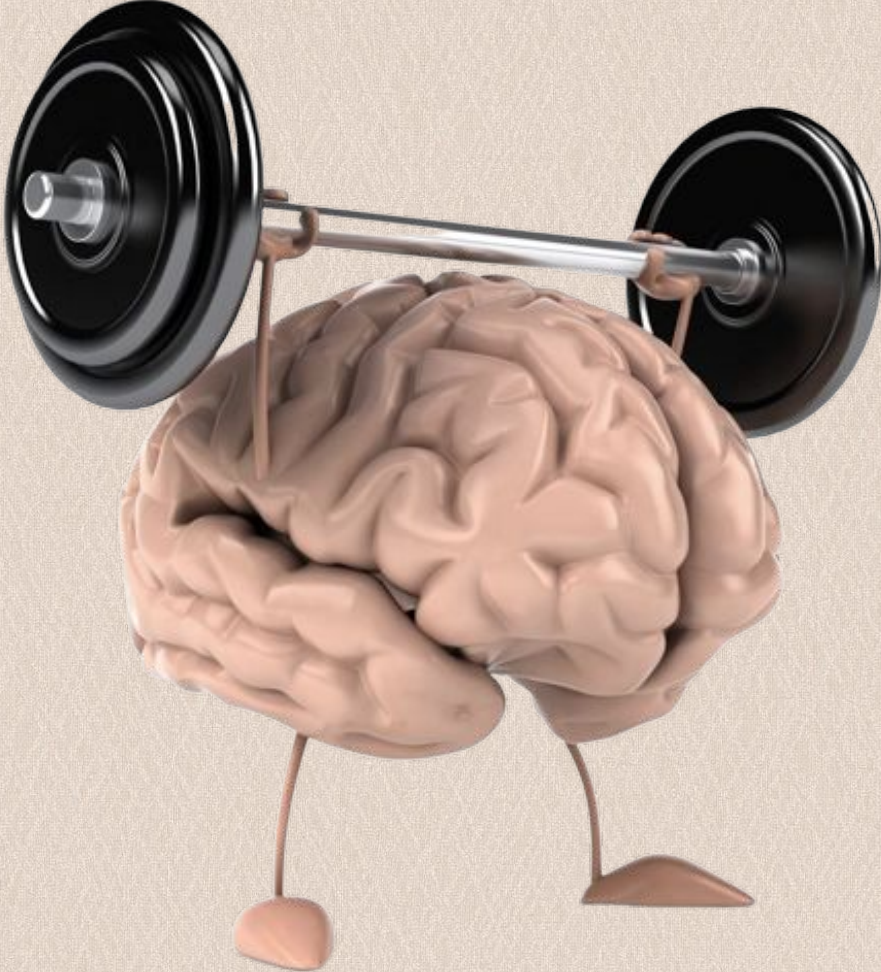
Я люблю, коли в листя зелене дерева одягає весна і під вітром хитаються клени.

Між двома головними частинами складного речення, з'єднаними сполучником чи, або, та (= і), і (й), **кому НЕ ставимо**, якщо обидві частини мають спільну підрядну частину.

Коли він торкався смичком до струн скрипки, все на світі зникало і залишалася тільки музика.

Спишіть речення. Поставте розділові знаки.

1. У любові грішних не буває сама любов гріхи вбиває.
2. Впало покосами літо пахне у хаті травою.
3. Глянь моя мила зорі повисли над Дніпром.
4. Така судьба усіх співців чудових їх тернами увінчує життя.
5. Не щебече соловейко в лузі над водою не співає чорнобрива стоя під вербою.
6. Подивилась ясно заспівали скрипки.
7. У прибережних вербах щебече птаство зелений комиш стоїть нерухомою лавою.

1. Кому треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Була б охота знайдеться робота.

Б Поглянув я на ягнята не мої ягнята.

В Білі мухи налетіли все подвір'я стало біле.

Г Поглянь в обличчя тоді питай про здоров'я.

Д Пахнуть сонцем дині спілі хмелем б'ють меди скажені.

2. Кому треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Відбилися зорі у воді летять до хмар тумани.

Б Торгуй правдою більше зиску буде.

В Угорі почало світлішати місяць зійшов.

Г Хочеш їсти калачі не сиди на печі.

Д Як зараз бачу ген горить мій степ.

3. Кому треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Упаде мороз на яблуневий цвіт залишимося без урожаю.

Б Натужно шуміли ялиці потріскували на морозі стовбури.

В І диво дивне сталося з ним совість заговорила.

Г Сумно місяць поглядає в нього братика немає.

Д Прийде осінь у засіках буде хліб золотий.

4. Кому треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Міцна сім'я міцна держава.

Б Світали ночі вечоріли дні.

В Ловив рибу впіймав рака.

Г Подивлюся серце защемить.

Д Небо зоряне завтра дощу не буде.

5. Кому треба поставити після речення Цвітуть яблуні ... , якщо серед варіантів його продовження вибрати

А пахнуть білі гречки.

Б прийшов травень.

В значить справжня весна.

Г вишні ж уже відцвіли.

Д разносяться пахощі навколо.

6. Тире треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Сонце гріє вітер віє з поля на долину.

Б Друзі розповіли подробиці втеча готувалася давно.

В Віз ламається чумак розуму набирається.

Г Усе ясно великого бажання навчатися ти не маєш.

Д Вихід із становища один потрібні негайні енергійні заходи.

7. Тире треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Саду нашого не впізнати густим роєм білого цвіту обліпило кожну гілку.

Б Облітають квіти обриває вітер пелюстки печальні в синій тишині.

В Та диво дивне в лютій тісноті я відчуття безмежжя не втрачаю.

Г Та сам я шукав не істини модні розшукую в хаосі власну особу.

Д А тумани вже давно щезли розвіяли їх сині вітри й вітерці.

8. Тире треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Осінній вечір морозом дихав у небі місяць немов п'ятак.

Б Готичні смереки над банями буків гаркаві громи над країною крон.

В Вечорами вже не співали дівчата не витинали гопака гармоністи.

Г Пробачайте поетам дивацтва незлі небагато поетів живе на землі.

Д Продержало з тиждень морозом земля залякла як кістка.

9. Тире треба поставити між частинами безсполучникового складного речення в рядку

А Дощ упав на жито будем краще жити.

Б І причувається десь пісня за горою лине.

В Волосся вигоріло ходив без шапки довго.

Г Поступово багрянці лісу згасають сідає сонце.

Д Самотність як обірвана струна вона ніколи не буває в парі.

10. Тире треба поставити після речення Ранок сонячний ... , якщо серед варі-антів його продовження вибрати

А подуває легкий вітерець.

Б у небі жодної хмаринки.

В море виграє хвилями.

Г вечір доволі холодний.

Д сади буяють ароматами

11. Двокрапку треба поставити між частинами безсполучникового речення в рядку

А Весна іде красу несе.

Б Я знаю мова мамина свята.

В Боятися вовків у ліс не ходити.

Г Не штука ганьбити штука ліпше зробити.

Д Будеш сіяти із сумом вродить печаль.

12. Двокрапку треба поставити між частинами безсполучникового речення в рядку

А Закрався вечір одшуміла праця.

Б Дощ упав на трави оживуть отави.

В Я знову вгадюю приїдеш ти чи ні?

Г Світило сонце парувала земля.

Д Зрубав дерево посади два.

13. Двокрапку треба поставити між частинами безсполучникового речення в рядку

А Здалось на мить пливе у безвість ночі під парус хмар високий корабель.

Б На зеленій траві білі чайки сидять білі свічі горять на тарелях латать.

В Людство не усвідомить себе як єдине ціле не буде йому добра.

Г Ще сонячні промені сплять досвітні огні вже горять.

Д Небо скоро затяглося хмарами стало мрячити.

14. Двокрапку треба поставити між частинами безсполучникового речення в рядку

А Хмара грізно суне за Бориспіль темна тиша опада в лиман.

Б Здається чую лопають каштани жовто-зелену викидають брость.

В Править хтось малим човенцем в'ється стежечка злотиста.

Г Не русалонька блукає то дівчина ходить.

Д Зайде сонце Катерина по садочку ходить.

15. Двокрапку треба поставити після речення

Гамір умить стих ..., якщо серед варіантів його продовження вибрати

А стало чути навіть політ бджоли.

Б навіть дерева стоять безшелесно.

В пролунав дзвоник на урок.

Г усе навколо принишло.

Д навколо запанувала дзвінка тиша.

16. Складним із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком є речення

- А** Сонце заходить, гори чорніють, пташечка тихне, поле німіє.
- Б** Плачуть дощі в снігах, просять вітри спочину і розбивають в прах зоряну павутину.
- В** Ранок був безвітряний, тихо пролітала негуста пороша, садок ніби відпочивав.
- Г** Минає літо, осінь вже бреде, лісів багрець торкнувся вересневий.
- Д** Планета сива над віками крутиться, минають дні, і пахне сіножать.

17. Складним із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком є речення

- А** Небо прорізали вогняні стріли, ударив грім, на пильних дорогах знявся вихор.
- Б** І пригадалося йому дитинство: над водами хиляться лози, лелека пливе в висоті.
- В** Не щебече соловейко в лузі над водою, не співає чорнобрива, стоя під вербою.
- Г** Скрізь, де пройшов дощ, свіжо - нарешті дочекалася прохолоди й поживи земля.
- Д** Кажуть люди: пальцем торкнеш ластів'яче гніздо - птиця одразу покине ваш двір.

18. Складним з підрядним і сурядним зв'язком є речення

- А** На білу гречку впали роси, веселі бджоли одгули, замовкло поле стоголосе в обіймах мли.
- Б** Коли тебе в саду стрічаю, сад квітне знову і цілий світ пісні вплітає у твою розмову.
- В** Тим часом обважнілі садки півдня осипались абрикосами, земля вже ними була встелена, що й ніде ступити.
- Г** Там повен двір любистку, цвітуть такі жоржини, і вишні чорноокі стоять до холодів.
- Д** Здоровенний дуб розлігся, розширився своїм кострубатим гіллям, так що аж темно під ним.

https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-skladne_rechennja_z_riznymi_vydamy_zvjazku

/

Тест-контроль: «Складне речення з різними видами. Узагальнення складного»
<https://www.classtime.com/questions/question-sets/6e0c9c21-e152-47ba-a8d8-f8bebf106238>

Синтаксис.
Складне речення. Узагальнення

Яке речення утвориться, якщо додати?.. Ще одне ТИПОВЕ ЗАВДАННЯ НА ЗНО
<https://youtu.be/118Vlu8xmzg>

1. Установіть відповідність. Характеристика речення

1. Складносурядне	2. складнопідрядне
3. Безсполучникове	4. складне з різними видами зв'язку

Приклад

А Посріблені ліси окуталися тінню, а небосхил горить і віти золотить.

Б Я Нептуну пів копи грошей в руку суну, аби на морі шторм утих.

В Скрізь: на подвір'ї, і в саду, і на городі - усе тяглося до сонця й раділо йому.

Г У цьому ж лісі я пив самоту восени, тут весну цілувала ти під шелест верхів'їв.

Д Ще сніг кругом, ще голі віти в дуба, і не курличуть в небі журавлі.

2. Установіть відповідність. Характеристика речення

1 складносурядне	2 складнопідрядне
3 безсполучникове	4 складне з різними видами зв'язку

Приклад

А Історичні факти залишаються фактами, їх можна по-різному пояснювати, але не замовчувати.

Б Чорта крути за хвіст, а він радий: довший хвіст виросте.

В Як добре те, що смерті не боюсь я і не питаю, чи тяжкий мій хрест.

Г Цілу ніч надворі виє хуга, плаче, деренчить в віконнім склі.

Д Знов зустріча земля годину літню і дерево пахучо зацвіта.

3. Установіть відповідність. Характеристика речення

1 складносурядне

2 складнопідрядне

3 безсполучникове

4 складне з різними видами зв'язку

А У небі весело шугають ластівки й співають жайвори, коли пригріє тепле весняне сонце.

Б Здається, сама земля горить по обріях, тривожним, багрянистим світлом виповнює всю цю вітряну степову ніч.

В Травневий день в кільці заграв на сполох бив всіма громами, і блискавка небесні брами розчахувала навкруги.

Г Коли ми йшли удвох з тобою вузькою стежкою по полю, я гладив золоте колосся, як гладить милому волосся щаслива, ніжна наречена.

Д Зелена трава горить-палає зеленим огнем, на й довгих листочках грає й сяє чиста роса.

4. Установіть відповідність. Характеристика речення

1 складносурядне

2 складнопідрядне

3 безсполучникове

4 складне з різними видами зв'язку

А З обличчя молодого студента не сходив вираз таємного болю, терпіння, хоча з першого погляду це годі було помітити.

Б Надворі, під тополями, була тиша, і тільки краплі води, спадаючи одна по одній з водограїв, ледве чутним плесканням порушували ту тишу.

В Не зозуля в лузі затужила, не пташина в тузі голосила, то сестричка лист писала, на сторону посилала.

Г Минає літо, осінь вже бреде, лісів багрець торкнувся вересневий, і пахне чебрецем, і листя де-не-де, кружляючи, лягає під дерева.

Д Найменший шерхіт, луск гіллячки, шум пташиного крила, цокіт копит - усе резонувало тут надзвичайно лунко, чисто, повноголосо!

5. Установіть відповідність. Характеристика речення

1 складносурядне

2 складнопідрядне

3 безсполучникове

4 складне з різними видами зв'язку

Приклад

А Невеликі струмки живляться водою з трьох основних джерел: дощу, льодовиків і підземних вод.

Б Деякі птахи втратили здатність до польоту, серед них - великі довгоногі пернаті, які ведуть наземний спосіб життя (страуси ему, нанду).

В У пінгвінів крила перетворилися на ласти, за допомогою яких цей птах швидко плаває

В холодних водах Антарктики, шукаючи рибу.

Г Більшість приматів живе на деревах; сильними гнучкими лапами вони можуть тримати їжу та різноманітні предмети й маніпулювати ними.

Д Здатність тварин боротися за існування залежить від уміння знаходити корм, сховище й партнерів, і переважну роль відіграє тут їхня сила.

6. Установіть відповідність.

Характеристика речення

- 1 складносурядне
- 2 складнопідрядне
- 3 безсполучникове
- 4 складне з різними видами зв'язку

Приклад

А Праворуч, позначаючи обрій, порскають іскрами вогненні острівки - то горять селища.

Б Якщо журавлі пізніше звичайного відлітають у вирій та ще й при західному вітрі, то зима запізниться.

В То хмара затягне все небо аж до горизонту, то сонце сховається за високими гірськими вершинами.

Г Береги річки положисті, з великими піщаними плесами, з рідкими кущами верболозу, нагадували мальовничі акварелі Левітана.

Д Сонце й повітря лоскочуть щоки, а зелень ялинкових гілок з-під снігу так свіжо виглядає, що, здається, надворі - весна.